

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева
L.N. Gumilyov Eurasian National University

«ЭКОНОМИКАЛЫҚ БЕЛГІСІЗДІК ЖАҒДАЙЫНДА ҚАРЖЫ-БАНК СЕКТОРЫН ДАМУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҮРДІСТЕРІ»

атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
(10-11 маусым, 2022)

СБОРНИК ТРУДОВ

Международной научно-практической конференции
**«СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ
ФИНАНСОВО-БАНКОВСКОГО СЕКТОРА
В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ»**,
(10-11 июня, 2022)

PROCEEDINGS

of the International Scientific and Practical Conference
**«MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT
OF THE FINANCIAL AND BANKING SECTOR IN CONDITIONS
OF ECONOMIC UNCERTAINTY»**,
(June 10-11, 2022)

Нұр-Сұлтан/ Nur-Sultan, 2022

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**«ЭКОНОМИКАЛЫҚ БЕЛГІСІЗДІК ЖАҒДАЙЫНДА ҚАРЖЫ-БАНК
СЕКТОРЫН ДАМУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҮРДІСТЕРІ»**
Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
(10-11 маусым, 2022)

СБОРНИК ТРУДОВ
Международной научно-практической конференции
**«СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ФИНАСОВО-
БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ»**
(10-11 июня, 2022)

PROCEEDINGS
of the International Scientific and Practical Conference
**" MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL AND
BANKING SECTOR UNDER ECONOMIC UNCERTAINTY "**
(June 10-11, 2022)

Нур-Султан, 2022
Nur-Sultan, 2022

УДК 336.71
ББК 65.262.1 я73
Э 40

Рецензенты: Макыш С.Б., д.э.н., профессор, Евразийский Национальный университет им. Л. Н. Гумилева
Шаяхметова К.О., д.э.н., профессор, университет Туран-Астана

Редакционная коллегия

Насырова Г.А. - заведующая кафедрой «Финансы», д.э.н., профессор, Евразийский Национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Жоламанова М.Т. - к.э.н., профессор, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Рахимжанова К.К. - доктор PhD, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Айтказина А.А. – преподаватель, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Мисник О.В. - докторант, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Керимкулова Д.Д. - докторант, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан

ISBN 978-601-337-682-0

«Экономикалық белгісіздік жағдайында қаржы-банк секторын дамытудың қазіргі заманғы үрдістері» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының еңбектер жинағы / Насырова Г.А. жалпы редакциясымен. - Нұр-Сұлтан: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2022. - 337 с.

Сборник трудов международной научно-практической конференции «Современные тенденции развития финансово-банковского сектора в условиях экономической неопределенности»/ под общей ред. Насыровой Г.А. - Нур-Султан: Евразийский Национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2022.- 337 с.

Proceedings of the International Scientific and Practical Conference " Modern trends in the development of the financial and banking sector under economic uncertainty "/Under the General editorship of Nasyrova G.A.- Nur-Sultan: L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2022. – 337 p.

ISBN 978-601-337-682-0

УДК 336.71
ББК 65.262.1 я73

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2022
© Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2022
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2022

<p>– 2021-2025 жылдары елдегі электр энергиясы өндірісінің өсуі</p> <p>– Электр энергиясына тарифтердің өсу ықтималдығы</p> <p>– Көршілес аймақтарға электр желісін тарату мүмкіндігі (Ресей Федерациясы, Қырғыз Республикасы және Өзбекстан Республикасы)</p>	<p>– Активтердің бұзылу тәуекелі (табиғат апатының әсерінен, электр желілері жабдықтарының зақымдануы, т.б.)</p> <p>– Өтімділік тәуекелі (айналымнан тыс активтер жалпы активтердің 85,6%-ын құрайды)</p>
<p>Ескерту – автормен дереккөз негізінде құрастырылған [1], [2]</p>	

“KEGOC” АҚ-ның Ресей Федерациясы, Қырғыз Республикасы және Өзбекстан Республикасы үшін байланыстырушы торап қызметін атқаратынын ескере отырып, бұл бағытты дамытуда үлкен перспективалар бар екенін атап өткен жөн. Сонымен қатар, “KEGOC” АҚ бұл мақсатта электр станцияларының электр энергиясын беруін және оны көтерме сауда тұтынушыларына жеткізуді қамтамасыз ететін ұлттық электр торабы қызметін атқарады.

Қорытынды. Инвестициялық тартымдылықты жеті факторлы әдіспен бағалау нәтижелері бойынша “KEGOC” АҚ активтер рентабельділігінің өсімі оң мәнге ие және бұл көрсеткіштің жыл сайынғы өсімі байқалады, демек, жеті факторлы модельге сәйкес “KEGOC” АҚ-ның инвестициялық тартымдылығы жоғары. “KEGOC” АҚ-на SWOT-талдау жүргізіліп, оның АҚ артықшылықтары мен кемшіліктері, мүмкіндіктері мен қауіптері талданды. Оның нәтижесінде “KEGOC” АҚ инвестициялық тартымдылығын арттыруға бағытталған мүмкіндіктер мен іс-шаралар анықталды. Оған мысал ретінде Үкіметтің электр энергиясының шекті тарифін көтеруі, көршілес елдерге байланыстырушы торабы қызметін атқаруы жатады. Сонымен қатар, инвестициялық тартымдылықты арттыру кезеңінде болу ықтималдығы жоғары тәуекелдер талданып, оны шешу жолдары құрастырылды.

Әдебиет:

1. “KEGOC” АҚ 2018-2020 жылдардағы жылдық есебі – www.kegoc.kz.
2. “KEGOC” АҚ 2018-2020 жылдардағы шоғырландырылған қаржылық есебі – www.kegoc.kz.
3. Белякова М.Ю.: Разработка комплексной методики оценки инвестиционной привлекательности объекта инвестирования. Управление риском, 2015. – No3. – с.15-19
4. Буцкая И. Выбор системы показателей для оценки финансового состояния предприятий // Бизнес-Информ. – 2018. – No 1. С.84-86.
5. Дасковский В.: Об оценке эффективности инвестиций. Экономист, 2015. – No 3 – с. 24-28.

ӘОЖ 336

КӘСІПОРЫННЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ҚАРЖЫЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ КРИТЕРИЙЛЕРІ

Джеттыгенова А.А.

*студент, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы,
E-mail: akerke.tlebaldy@mail.ru*

Аңдатпа. Экономикадағы нарықтық қатынастардың дамуымен кәсіпорынның қаржылық жағдайын бағалаудың маңызы арта түседі. Кәсіпорынды басқарудың қазіргі жағдайында ең маңызды міндеттердің бірі кәсіпорынның төлем қабілеттілігі мен қаржылық тұрақтылығы деңгейі арасындағы теңгерімді табу болып табылады. Осы категориялардың әрқайсысы компанияның қаржылық балансының құрамдас бөлігі болып табылатындығына қарамастан, ұзақ мерзімді перспективада компанияның төлем қабілеттілігінің болжамы ретінде қаржылық тұрақтылық көрсеткіштерін пайдалана отырып талдауға болады.

Кілт сөздер: кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығы, кәсіпорынның қаржылық дамуы, кәсіпорынның қаржылық жай-күйі

Зерттеу әдістері. Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығы мен қаржылық дамуын қарастыру барысында оны негіздеуге бағытталған зерттеудің абстрактты-логикалық әдісі қолданылды. Зерттеу нәтижелерін кәсіпорынның қаржылық жай-күйі мәселелерін шешу және кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын арттыруға бағытталған басқарушылық шешімдерді жетілдіру үшін қолдану мүмкіндігі.

Зерттеудің мақсаты. Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығы мен қаржылық дамуын талдаудың теориялық және әдістемелік негіздерін зерттеу және талдау жүргізу арқылы оның қаржылық тұрақтылығын нығайту мен қаржылық дамуын жақсартуға бағытталған шаралар жүйесін әзірлеу.

Кіріспе. Нарықтық экономикада жұмыс істейтін кәсіпорынның тұрақтылығы мен дамуы оның төлем қабілеттілігін, сонымен қатар бәсекеге қабілеттілігін бағалаудың маңызды факторларының бірі болып табылады. Оған әртүрлі ішкі және сыртқы себептер әсер етеді: арзан, сұранысқа ие өнімді өндіру және шығару; ұйымның тауар нарығындағы тұрақты жағдайы; өндірістің жоғары жабдықталуы және озық технологияларды қолдану. Бұл құбылыс кәсіпорынның қызметі жүзеге асырылатын экономикалық саладағы жағдайға, сондай-ақ оның жұмыс істеу нәтижелеріне, оның ішкі және сыртқы факторлардың өзгеруіне белсенді және тиімді жауап беруіне байланысты болады.

Зерттеудің нәтижелері. Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығы кәсіпорынның капиталының құрылымымен, меншікті және тартылған көздердің арақатынасымен, қысқа және ұзақ мерзімді міндеттемелерімен, айналым активтерін меншікті қаражаттармен қамтамасыз етумен сипатталады. Бұл құбылыс бөлшек сауда ұйымдарының белгілі бір мерзім ішінде өз қызметін қамтамасыз ету, бар қарыздарды өтеу және тауарларды үздіксіз сату мүмкіндіктерін бағалауға және кәсіпорынның қаржылық дамуына мүмкіндік береді.

Қаржылық даму кез - келген материалдық жүйенің өмірлік цикліне негізделген. Сондықтан кәсіпорынның бәсекелестік ортасы жағдайында оның қоршаған орта факторларының өзгеруін, стратегиялық шешімдерді ескере отырып, дамып келе жатқан жүйе ретінде қарастырылады. Кәсіпорынның қаржылық дамуы келесі факторларға байланысты: сыртқы ортаның өзгеруі (экономика, саясат, мәдениет және т.б.); ішкі ортаның өзгеруі; адам мен қоғамның қажеттіліктері мен мүдделері; техникалық прогресс; әлемдік өркениеттің жаһандық жағдайы [1].

Кәсіпорынның тұрақты қаржылық жағдайы, оның қызметінің тиімді қаржылық дамуы үшін ең маңызды шарты болып табылады.

Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын қалыптастыру көптеген маңызды басқару функцияларын жүзеге асыруға көмектеседі. Олардың ішінде компанияның жасырын резервтерін анықтау және оларды әрі қарай іске асыру үшін бөлу, сонымен қатар ұйымның стратегиялық жоспарының ең оңтайлы нұсқасын жасауға әсер етеді. Әдетте, кәсіпорынның ұсынылған нәтижелерінің есебінен кәсіпорынның қолайлы дамуын арттыруға бағытталған міндеттер қояды.

Кәсіпорынның өз міндеттерін ұтымды іске асыру көбінесе компанияның қаржылық тұрақтылығын бағалаудың қаншалықты дәл және толық жүргізілуіне байланысты болады. Бұл процесс пайдаланылатын ресурстардың артықтығын немесе тапшылығын көрсетеді, бұл оларды іске асырудың сапасы туралы қорытынды жасауға көмектеседі және оларды пайдаланудың неғұрлым тиімді нәтижесі үшін көлемді одан әрі реттеу мәселесін қояды.

Қаржылық тұрақтылықты бағалауды жүргізудің мақсаттарының бірі кәсіпорынның өз міндеттемелерін орындау және компанияға меншік құқығын ұзақ уақыт бойы сақтау қабілетін бағалау болып табылады. Бұл жағдайда келесі міндеттерді шешу керек [2]:

- кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын объективті бағалау;
- ұйымның қаржылық тұрақтылығына әсер ететін ішкі және сыртқы факторларды анықтау;

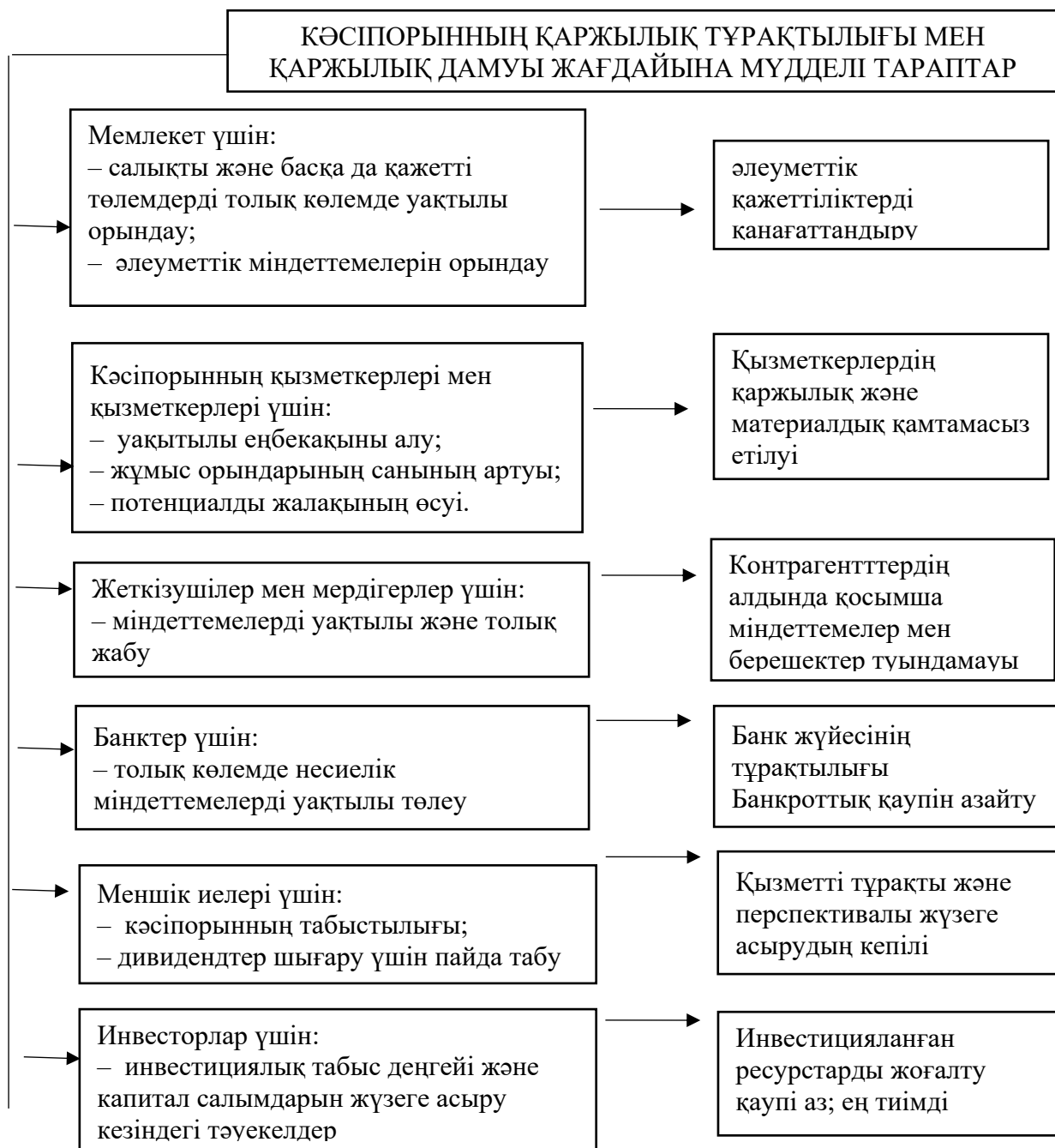
- кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын нығайтуға бағытталған қажетті басқару шешімдерін ұсыну.

Қаржылық тұрақтылықты бағалау қаржылық-өндірістік-шаруашылық қызметке қатысатын әрбір тарап үшін үлкен маңызға ие. Бұл құбылыстың маңыздылығы 1 - суретте көрсетілген

Кәсіпорындардың қаржылық тұрақтылығы мен қаржылық дамуын бағалау үшін компания директорына, инвесторларға, акционерлерге мемлекеттік құрылымдарға және басқа қаржы ұйымдарына бухгалтерлік есеп деректерін қолжетімді және түсінікті түрде ұсынатын құралдарды пайдалану қажет. Жүргізілген бағалаудың нәтижесі арқылы қарастырылатын көрсеткіштердің ең дәл мәндерін алуға болады, бұл оларға әрі қарай ынтымақтастық, өзара әрекеттесу және т.б. туралы дұрыс шешім қабылдауға көмектеседі. Бағалауды жүзеге асыру кәсіпорындардың қызмет бағытына байланысты мәселелерде басқарушылық шешімдерді қалыптастыруға айтарлықтай мән береді. Бұл процесс ұйымның ағымдағы қаржылық жағдайын көрсететіндіктен, оның қауіпсіздігін қарастырған кезде қаржы ресурстарының көлемі қажет.

Қаржылық тұрақтылықты бағалауды қалыптастыру басқарудың маңызды функцияларын жүзеге асыруға көмектеседі. Олардың ішінде компанияның жасырын резервтерін ашу және оларды кейіннен жүзеге асыру үшін одан әрі бөлу, сонымен қатар ұйымның стратегиялық жоспарының ең оңтайлы нұсқасын құруға әсер етеді. Әдетте, ұсынылған нәтижелердің нәтижесінде кәсіпорын кәсіпорынның қаржылық дамуын жақсартуға бағытталған міндеттер қояды [4].

Қаржылық жағдайды бағалауды қалыптастыру кезінде және оның нәтижелері ай, тоқсан, жыл сайын жүйелі түрде пайдалануы керек. Қазіргі уақытта шетелдік ұшушылық қозғалыстардың әсерінен инфляцияның өсуімен, сонымен қатар жұмыс істемеген «коронавирус» күндеріне байланысты ЖІӨ төмендеуімен сипатталатын қазақстандық нарықтағы экономикалық дағдарыс аясында компаниялардың төлем қабілеттілігі мен қаржылық тұрақтылығының деңгейі төмендеді. Кәсіпорындардың қаржылық тұрақтылығы мен қаржылық дамуын бағалау нәтижесі өтімділік көрсеткіштерінің, рентабельділіктің, айналымның, капитал құрылымының көрсеткіштерінің және осы салаға тән басқа да көрсеткіштердің мәндері негізінде қалыптасады.

Сурет 1 – Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығы мен қаржылық дамуы жағдайына мүдделі тараптар

Ескерту: дереккөз негізінде құрастырылған [3]

Қорытынды. Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығы мен қаржылық дамуы кәсіпорынның қаржылық - экономикалық қызметінің маңызды сипаттамасы болып табылады.

Егер кәсіпорын қаржылық тұрғыдан тұрақты төлем қабілетіне ие болса, онда ол инвестицияларды тартуда, несие алуда, жеткізушілерді таңдауда және білікті кадрларды таңдауда қызметінің сапасын арттырып, прогрессивті қаржылық дамиды.

Қаржылық тұрақтылық - бұл кәсіпорынның жалпы тұрақтылығының құрамдас бөлігі, ұйымның белгілі бір уақыт аралығында өз қызметін қолдауға, сонымен қатар қаржылық ағындардың тепе-теңдігі, оның ішінде алынған несиелерге қызмет көрсетуге және өнім өндіруге мүмкіндік беретін қаражаттың болуы болып табылады.

Қаржылық даму кез-келген материалдық жүйенің өмірлік цикліне негізделген болып табылады. Сондықтан ұйымның бәсекелестік ортасы жағдайында қаржылық дамуды жүзеге

асыру үшін ұйымның сыртқы орта факторларының өзгеруін, сондай-ақ стратегиялық шешімдерді ескере отырып, дамушы жүйе ретінде қарастыруға болады. Жалпы, «қаржылық даму» санаты кәсіпорынның бүкіл өмірлік цикліндегі болып жатқан регрессивті және прогрессивті өзгерістердің өзара әрекеттесуін сипаттайды.

Әдебиет:

1. Абаева, Н.П. Место и роль финансовой стратегии в системе стратегического управления организацией / Н.П. Абаева, Е.В. Шигаева // Финансовая аналитика: проблемы и решения. – 2013. – № 19. – С. 45-48.
2. Грачев А.В. Финансовая устойчивость предприятия: критерии и методы оценки в рыночной экономике: учеб. пособие. – 3-е изд. – М.: Дело и Сервис, 2010. – 397 с.
3. Щурина, С.В. Финансовая устойчивость компании: проблемы и решения / С. Щурина, М. В. Михайлова // Финансы и кредит. – 2016. – № 42. – С. 43-60.
4. Жолдыбаева А.К. – «Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығының факторлары» М.Х.Дулати атындағы ТарМУ, Тараз қ., Қазақстан – http://www.rusnauka.com/9_SNP_2015/Economics/1

УДК 336.648

ҚАРЖЫ СЕКТОРЫН ЦИФРЛАНДЫРУ: ЖАҢА ҚҰРАЛДАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

Ерманова Ә.Н.

*студент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы*

Ғылыми жетекшісі: э.ғ.к., PhD, профессор Сапарова Б.С.

*Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: sbsfmenu@mail.ru*

Аннотация: Мақалада "цифрлық экономика" және "цифрлық қаржы технологиялары" ұғымдарының мазмұны ашылады, сондай-ақ қолданыстағы цифрлық қаржы технологиялары нарығына талдау келтіріледі. Мақалада сондай-ақ Цифрлық экономика мен цифрлық қаржы технологияларын дамытудың өзектілігі ашылады, осы ұғымдардың мәні қарастырылады, цифрлық экономика мен цифрлық қаржы технологияларын нормативтік-құқықтық реттеуге ерекше назар аударылады. Цифрлық қаржы технологиялары саласындағы неғұрлым перспективалы трендтерге шолу ұсынылды.

Кілт сөздер: Ақпараттық технологиялар, big data, цифрлық экономика, цифрландыру, блокчейн, цифрлық қаржылық технологиялар.

Қазіргі кезеңде қоғам өмірінің барлық салаларында цифрлық технологияларды енгізу арқылы өзгерістер орын алуда. Цифрландыру мемлекеттік қызметтер көрсетуден бастап жаңа өнімдер жасауға дейінгі түрлі процестерге белсенді түрде енуде. Заманауи технологиялар мен әзірлемелерді қолданатын ұйымдар уақытты, ресурстарды үнемдеу, бизнес-процестерді құру, компания ішіндегі жұмыс орнынан бастап, клиенттермен өзара әрекеттесуді барынша жекелендіруге дейін экономикалық көрсеткіштерін жақсартады.

"Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне цифрлық технологияларды реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Қазақстан Республикасының Заңы жобасының тұжырымдамасында цифрлық технологияларды енгізу ақпараттандыру саласындағы заңнаманы уақтылы бейімдеу тұрғысынан ғана емес, сондай-ақ цифрлық технологиялармен өзара іс-қимыл кезінде туындайтын қоғамдық қатынастарды қорғау үшін де құқықтық реттеуді талап етеді.